

## IN MEMORIAM

### Dr. R.A. Maas Geesteranus

Op 18 mei 2003 overleed thuis, onverwacht, ons erelid Dr. R.A. Maas Geesteranus, in de leeftijd van 92 jaar na een wetenschappelijk leven gewijd aan de mycologie.

In 1939 werd Maas Geesteranus aangesteld aan het Rijksherbarium. Hij besloot aanvankelijk zich te concentreren op korstmossen. In 1947 promoveerde hij op een bewerking van de korstmossenfamilie Parmeliaceae. Hij merkte al spoedig de sterke achteruitgang van korstmossen in ons land en was gefrustreerd door het feit dat korstmossen vaak niet meer fructificeerden. Die waarneming heeft ongetwijfeld zijn bekering tot de mycologie beïnvloed. Toen Kees aan het eind van de veertiger jaren zo nu en dan bij hem aanwipte op zoek naar de naam van een paddestoel, bleek hij al druk bezig te zijn met de mycologie. De band tussen Maas Geesteranus en de Nederlandse Mycologische Vereniging en de Nederlandse mycologie ving aan met zijn aanstelling als curator van het herbarium van de Nederlandse Mycologische Vereniging in 1942. In 1943 werd hij lid van onze vereniging en vanaf die tijd verschenen ook zijn eerste mycologische publicaties. Hierbij valt zijn oproep op onder de titel 'Maakt uw vondsten productief' uit 1944, waarin hij een pleidooi hield voor de opbouw van een mycologische collectie door de leden van de N.M.V. op het Rijks-herbarium, mede ten behoeve van toekomstige Nederlandse bewerkingen zoals die van aardtongen en kluitzwammen. Twintig jaar later, in 1964, met het verschijnen van een Nederlandstalig boekje over aardtongen, bleek het succes van die oproep.

Waar veel taxonomen zich specialiseren in een beperkte groep van verwante organismen, is het eerste dat opvalt bij Maas Geesteranus' bibliografie de uitzonderlijke breedte van zijn mycologische interesse en competentie: een proefschrift op het gebied van korstmossen, en in de jaren van zijn aanstelling op het Rijksherbarium een wereldautoriteit op het gebied van stekelzwammen. Daarnaast een mycoloog die zich bewust was van de noodzaak dat er goede determinatietabellen in de Nederlandse taal beschikbaar waren en daarom waardevolle bewerkingen schreef over aardtongen, kluitzwammen, bekerzwammen, koraalzwammen (in de serie Wetenschappelijke Mededelingen van de KNNV) en buikzwammen (in een supplement van Coolia) in Nederland. Toen Maas Geesteranus in 1976 met pensioen ging, leek het er even op dat hij de mycologie vaarwel zou zeggen om zich te wijden aan de ordening van de mineralencollectie van het Geologisch Museum. Gelukkig voor ons bleek zijn liefde voor de mycologie nog sterk genoeg en zijn energie nog groot genoeg om een ambitieus project over het plaatjeszwammengeslacht *Mycena* van het noordelijk halfrond te beginnen en te voltooien.

Zijn werk aan stekelzwammen heeft hem een wereldnaam bezorgd. Tussen 1954 en 1979 publiceerde hij ongeveer 40 artikelen over stekelzwammen. Dit onderzoek culmineerde in twee belangrijke boeken, namelijk 'Hydnaceous fungi of the eastern old world' (1971) en 'Die terrestrischen Stachelpilze Europas' (1975). Beide boeken zijn rijk geïllustreerd met aquarellen, deels van eigen hand en deels van anderen, zoals de fameuze Britse mycoloog Corner en de herbariumtekenaar Van Os. Beide boeken werden uitgegeven door de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen, die tot haar verbazing en vreugde kon vaststellen dat ze ook boeken uitgaf die goed verkochten.

Maas Geesteranus was van nature niet een persoon die frequent excursies en werkweken bezocht. Maar zijn correspondenten konden altijd rekenen op snel antwoord, in zijn duidelijk leesbare handschrift, met kroontjespen geschreven. Bij zijn correspondenten waren vele amateurmycologen in binnen- en buitenland. Nieuwe soorten werden door Maas Geesteranus in gemeenschappelijke publicaties met deze amateurs beschreven. In de afgelopen vijftien jaar publiceerde hij met amateurs uit Nederland, Bondsrepubliek Duitsland, Zwitserland, Oostenrijk, Denemarken, Noorwegen en Brazilië. Het is ook die betekenis voor de mycologie, naast zijn primair op vakgenoten gerichte werk, die er toe geleid heeft dat Maas Geesteranus benoemd werd tot erelid van de Nederlandse Mycologische Vereniging (in 1983), van het 'Verband Schweizerischer Vereine für Pilzkunde' (1982) en van de 'Deutsche Gesellschaft für Mykologie' (in 1990). Daarnaast vervulde hij ook verschillende functies in de N.M.V., namelijk die van redacteur van het toenmalige tijdschrift Fungus (en ook van Persoonia) en die van bibliothecaris. Hij vervaardigde ook de index op Fungus en leverde een belangrijke bijdrage aan de eerste index op Coolia. Bij die gelegenheid schreef hij een opstel in een persoonlijker stijl dan hij gewoon was te doen, waaruit zijn enthousiasme voor de (weer tot nieuwe vitaliteit gekomen) N.M.V., haar activiteiten en het tijdschrift van de vereniging, duidelijk bleek. Naast deze indexen zette hij het grote mycologische kaartsysteem op het Rijksherbarium op, met verwijzingen naar sleutels, beschrijvingen en afbeeldingen in de mycologische literatuur. Dat nog steeds groeiende kaartsysteem, met thans zo'n 14.000-15.000 kaartjes, wordt door velen regelmatig geraadpleegd.

De mycologische bibliotheek van het Rijksherbarium ging Maas Geesteranus zeer ter harte. Toen de mycologische afdeling in de vijftiger jaren van de grond kwam, was er een grote achterstand in de aanschaf van mycologische literatuur. Weliswaar werd extra geld uitgetrokken voor die bibliotheek, maar naar de smaak van Maas Geesteranus niet genoeg. Hij kocht dus privé een aantal werken van het verlanglijstje en schonk die aan het herbarium. Toen de toenmalige directeur daarachter kwam, kreeg Maas Geesteranus een flinke schrobbering. Maar de boeken werden hem alsnog vergoed onder de voorwaarde dat dit nooit meer zou gebeuren. Maar of dit ook nooit meer gebeurd is?

Maas Geesteranus publiceerde met grote regelmaat, en voor die publicaties bestaat grote belangstelling. De Wetenschappelijke Mededelingen zijn uitverkocht maar nog steeds gevraagd; en het Duitstalige boek over de Europese stekelzwammen is een veel gezocht item. Dat komt ook doordat de stekelzwammen het mycologische symbool zijn voor de toestand van de natuur in Nederland: een zeer sterke achteruitgang in de vijftiger, zestiger en zeventiger jaren, toen voorheen algemene soorten in hoog tempo achteruitgingen of in ons land uitstierven; gevolgd door een pril en langzaam herstel van soorten bij loofbomen (de soorten van naaldbomen lijken ons land nog steeds te mijden). Daardoor zijn stekelzwammen, Maas Geesteranus' grote liefde, de groep paddestoelen die het sterkst in het meetnet van Nederlandse paddestoelen vertegenwoordigd zijn. Helaas is zijn boek over Europese stekelzwammen niet meer te verkrijgen; de nieuwe generatie mycologen zal het moeten doen met een nieuwe publicatie die dit jaar is verschenen en die aan Maas Geesteranus is opgedragen. Zijn artikelen over *Mycena* verschenen in het tijdschrift van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen. Voor amateurs is dit tijdschrift niet gemakkelijk te krijgen. Zijn correspondenten waren bevoorrecht dat ze overdrukken

van de artikelen van Maas Geesteranus mochten ontvangen. De bundeling van deze artikelen in twee boeken is door mycologen dan ook met grote vreugde begroet (en heeft de Akademie opnieuw een klein commercieel succesje opgeleverd). Na voltooiing van het werk aan de *Mycena*'s van het noordelijk halfrond, publiceerde hij nog enkele kortere en langere bijdragen over *Mycena*'s van Brazilië, het Afrikaanse eiland Réunion, Azië en Nieuw-Zeeland.

Het was een genot die overdrukken te ontvangen en te lezen. En dat niet alleen vanwege de inhoud, maar ook vanwege de stijl. Vaak wordt gezegd dat wetenschappelijke geschriften, en zeker taxonomische artikelen, saai zijn. Maar de artikelen van Maas Geesteranus bevatten vaak stilistisch waardevolle pareltjes in een verder onnadrukkelijke stijl. Maas Geesteranus was kritisch, waar het werk van anderen betrof, maar primair waar het eigen werk betrof. Zelden zal een artikel een eerste zin gehad hebben die zo kernachtig was en zelden zal een auteur zo eerlijk geweest zijn als Maas Geesteranus in de publicatie waarin hij een nieuw door hem beschreven soort terugtrok omdat het een jong stadium van een andere soort bleek te zijn; en zo ontwapenend in zijn gelijktijdige ontdekking dat uit die vergissing (Maas Geesteranus zelf had een krachtiger oordeel: "there is no excuse – I blundered") een nieuw inzicht over verwantschappen voortkwam.

Thom heeft maar korte tijd op het Rijksherbarium gewerkt. Maar telkens als hij nadien een bezoek bracht aan het herbarium, vooral in de tijd dat de mycologen nog op de Schelpenkade zaten, liep hij eerst even naar het kamertje naast de portiersloge, waar je Maas Geesteranus eigenlijk altijd kon aantreffen. Niet om over de voortgang van het *Mycena*-werk te horen, want je wist gewoon dat dat wel goed zat. Maar gewoon om even een praatje met hem te maken; want Maas Geesteranus stelde dat soort contacten op prijs en wilde altijd wel wat tijd vrij maken.

Maas Geesteranus leeft voort in de mycologie. In zijn naam, want naar hem is het geslacht *Ramgea* genoemd, en 8 verschillende soorten paddestoelen en korstmossen hebben het soortsepiheton (*maas*-)*geesterani*. Dit zijn *Agaricus* (nu *Allopsalliota*) *geesterani*, *Coprinus geesterani*, *Lyophyllum maas-geesterani*, *Mycena geesterani*, *Parmelia* (nu *Xanthoparmelia*) *geesterani*, *Pleurotus geesterani*, *Rinodina geesterani*, en *Verrucaria maasgeesterani*. In zijn publicaties (zijn bibliografie telt meer dan 200 nummers) en speciaal in zijn boeken, die nog steeds veel gebruikt en dus veelgezocht zijn. En natuurlijk bij beroeps- en amateur-mycologen, van wie velen naar de begrafenis kwamen om van Maas Geesteranus afscheid te nemen. Voor ons geldt niet alleen dat zijn toewijding aan en vakmanschap in de mycologie een grote inspiratie vormt, maar ook dat de herinnering aan zijn bescheiden persoonlijkheid een belangrijk deel van onze eigen mycologische levensgeschiedenis vormt. Wij wensen Mevr. Maas Geesteranus en haar kinderen en kleinkinderen veel sterkte bij het verwerken van dit grote verlies.

Thom Kuyper (Wageningen) & Kees Bas (Leiden)